

Innst. 227 S

(2015–2016)

Innstilling til Stortinget fra helse- og omsorgskomiteen

Dokument 8:20 S (2015–2016)

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ketil Kjenseth, Pål Farstad og André N. Skjelstad om nye kjønnsnøytrale titler til erstatning for helsesøster og jordmor

Til Stortinget

Sammendrag

I dokumentet fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede nye kjønnsnøytrale titler for helsesøster og jordmor i tett samarbeid med berørte organisasjoner.»

Helsesektoren har betydelige utfordringer med å nå målene om likestilling. Kvinner utgjør ifølge Statistisk sentralbyrå (SSB) 84 pst. av de ansatte i helse- og sosialsektoren. Tall fra 2014 viser at utdanningene helse- og tannhelsesekretær, tannpleier, jordmor og helsesøster har en kvinneandel over 99 pst. Landsgruppen av helsesøstre har 3 380 medlemmer. Bare fem av medlemmene er menn. Jordmorforeningen har 2 500 medlemmer, hvorav 6 er menn.

Innføring av nye kjønnsnøytrale titler for helsesøstre og jordmødre vil kunne bidra til å styrke rekrutteringen, slik at man i det minste får samme andel menn som blant sykepleiere. Det er grunn til å anta at det vil være enklere å rekruttere både kvinner og menn til en stilling dersom tittelen er kjønnsnøytral.

Samtidig som stillingstitlene fortsatt må være enkle å forstå, er det viktig at nye titler ikke medfører tap av status. Det vises i den forbindelse til at helsesøstre har tilleggsutdanning utover sykepleierutdan-

ning og at jordmødre har autorisasjon som både sykepleier og jordmor.

Målsettingen med endring av titlene må være å rekruttere flere menn til disse stillingene.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Ruth Grung, Ingvild Kjerkol, Tove Karoline Knutsen, Torgeir Micaelsen og Freddy de Ruiter, fra Høyre, Kristin Ørmen Johnsen, Elisabeth Røbekk Nørve, Sveinung Stensland og Tone Wilhelmsen Trøen, fra Fremskrittspartiet, Bård Hoksrud, lederen Kari Kjønås Kjos og Morten Wold, fra Kristelig Folkeparti, Olaug V. Bollestad, fra Senterpartiet, Kjersti Toppe, og fra Venstre, Ketil Kjenseth, mener det er et mål å få bedre kjønnsbalanse i flere helseyrker. Det vil gjøre tjenestene lettere tilgjengelig for alle, gi mer mangfold og være positivt for arbeidsmiljøet. Det er spesielt viktig å rekruttere flere menn til helsestasjonene, og særlig til skolehelsetjenesten som følger opp barn og unge.

Komiteen registrerer at Norsk Sykepleierforbund (NSF) i sitt høringsinnspill er tydelig på at de ønsker flere mannlige helsesøstre, og at de tror ny tittel kan være et virkemiddel. De fremhever at det parallelt må arbeides for å få flere menn til å velge sykepleierutdanningen. I dag er rundt 9 pst. av studentene menn.

Komiteen viser videre til at NSF mener endring av yrkestitler må forankres i fagmiljøet og henviser til Språkrådets føringer, samt at de på sitt eget landsmøte i 2015 vedtok å arbeide for mer kjønnsnøytrale yrkestitler. NSF ber om at de får fullføre sitt

utredningsarbeid. De er spesielt positive til å endre helsesøstertittelen, selv om det er utfordrende å endre en yrkestittel som de mener er godt innarbeidet og inngir tillit. Komiteen har videre merket seg at NSF er opptatt av at nye titler må være beskrivende, og beskyttes slik at ikke andre grupper kan bruke for eksempel «merkevaren» helsesøster.

Komiteen registrerer at når det gjelder jordmor, så viser NSF til Ernst Håkon Jahr som mener at én av forklaringene til yrkestittelen er at fødsler tidligere var på jordgolv, og at den personen som løftet barnet opp fra jorden til mor, derfor ble kalt jordmor. «Mor» er den fødende, og ikke yrkesutøveren. Jordmorforbundet NSF ønsker at yrkestittelen jordmor bevares, og viser også til andre språk der denne tittelen har lange historiske tradisjoner.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti, mener at kjønnsnøytrale yrkestitler kan være et positivt tiltak for å rekruttere medarbeidere av begge kjønn, men at eventuelle navneendringer på innarbeidede yrkestitler i helsevesenet bør komme etter initiativ fra relevante fagmiljø eller organisasjoner, og ikke fra Stortinget.

Komiteens medlem fra Venstre er enig i at jordmortittelen har lange historiske tradisjoner, og at det er riktig og viktig å involvere fagmiljøet i utarbeidelsen av nye, kjønnsnøytrale titler. Likevel mener dette medlem at en endring i yrkestittelen vil kunne ha svært stor betydning for rekrutteringen av menn. I dag kan yrkestitlene oppfattes som førende for hvilket kjønn stillingene er tiltenkt. Det finnes ikke grunnlag for å si at ett kjønn kan utøve disse profesjonene bedre enn et annet, og det er derfor nødvendig med nytenkning. Kjønnssandelen er såpass skjevfordelt i både jordmor- og helsesøsteryrket at likestillingshensynet her bør veie tyngre enn tradisjon, og dette medlem mener en endring i yrkestitlene er et av mange nødvendige tiltak for å imøtekomme fremtidens omsorgsbehov og målet om et mer likestilt samfunn.

Dette medlem viser til at dagens helsesøsterutdanning er en ettårig spesialisering for sykepleiere, som krever autorisasjon og minst ett års relevant yrkespraksis. Dette medlem viser til Helsedirektoratets «Utviklingsstrategi for helsestasjons- og skolehelsetjenesten» fra 2010, samt regjeringens forslag til Nasjonal helse- og sykehusplan. Begge viser til store utfordringer med å rekruttere helsefaglig personell framover mot 2030 og 2040, og at det fra 2015

vil være et stadig større behov for helsesøstre i skolen. Nasjonal helse- og sykehusplan (s. 25) viser til at de demografiske endringene vil øke behovet for årsverk i helsesektoren med 27 pst. fram mot 2030, og med 40 pst. fram mot 2040. Med en slik utvikling må en tredjedel av alle 18-åringer i 2030 velge helsefaglig utdanning for å sikre tilstrekkelig (innenlands) rekruttering. I dette perspektivet må vi begynne å tenke mer forebygging, mer selvhjelp og nye typer utdanninger for å møte de store utfordringene. Ikke minst er det viktig å tenke på hvordan vi skal rekruttere flere menn, også til skolehelsetjenesten – hvor halvparten av elevene er gutter.

Dette medlem vil med bakgrunn i dette rette søkelyset både mot kapasitet og faglig innhold i skolehelsetjenesten. «Utviklingsstrategi for helsestasjons- og skolehelsetjenesten» peker på at det i skolen har kommet til flere nye utfordringer bare de siste årene, knyttet til mobbing, frafall og flere med psykiske helseutfordringer. Etter at rapporten ble publisert i 2010 har disse utfordringene tiltatt ytterligere. I tillegg viser tall fra Helsedirektoratet at for mange unge driver for lite fysisk aktivitet, samt at vi har en gryende debatt om et eget livsmestringsfag i skolen.

Dette medlem ønsker derfor en faglig utredning om framtidens skolehelsetjeneste. I denne bør det inngå en utredning om en ny type beskyttet tittel som (skole)helserrådgiver, hvilken spesialisering utdanning som skal føre fram til tittelen, hvilke profesjonsutdanninger som kan rekruttere til denne spesialiseringen og hva som skal være innholdet i utdanningen og faget. Dette medlem ser for seg at både sykepleiere, fysioterapeuter, ergoterapeuter, kroppsøvlingslærere, idrettspedagoger, kliniske ernæringsfysiologer, sosionomer og andre 3-årige profesjonsutdanninger bør vurderes som mulig opptaksgrunnlag. Dette medlem viser til at NTNU som første utdanningsinstitusjon har begynt å omtale sin helsesøsterutdanning som «videreutdanning i helsefag» og har også startet med ulike spesialiseringer – som «Helsesøster med folkehelseprofil». Det er også interessant å legge merke til at flere utdanningsinstitusjoner har bachelorutdanning i idrettspedagogikk, som blant annet har psykisk helse i fagplanen, men at det i svært liten grad lyses ut stillinger i skolen som idrettspedagog.

Dette medlem vil med bakgrunn i dette fremme følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en sak om en mer helhetlig skolehelsetjeneste og en egen spesialisering som helserrådgiver – som leder fram til en egen autorisasjon.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Venstre:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en sak om en mer helhetlig skolehelsetjeneste og en egen spesialisering som helserådgiver – som leder fram til en egen autorisasjon.

Komiteens tilråding

Komiteen viser til representantforslaget og merknadene og råar Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:20 S (2015–2016) om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ketil Kjenseth, Pål Farstad og André N. Skjelstad om nye kjønnsnøytrale titler til erstatning for helsesøster og jordmor – vedlegges protokollen.

Oslo, i helse- og omsorgskomiteen, den 7. april 2016

Kari Kjønås Kjos

leder

Ruth Grung

ordfører

Vedlegg**Brev fra Helse- og omsorgsdepartementet v/statsråden til helse- og omsorgskomiteen, datert 4. januar 2016**

Dokument 8:20 S (2015-2016) - Representantforslag om nye kjønnsnøytrale titler til erstatning for helsesøster og jordmor - Stortingsrepresentantene Ketil Kjenseth, Pål Farstad og Andre N. Skjelstad

Det vises til brev datert 9. desember 2015 fra helse- og omsorgskomiteen der den ber om min uttalelse vedrørende ovennevnte representantforslag. Det konkrete forslaget er som følger:

Forslag

Stortinget ber regjeringen utrede nye kjønnsnøytrale titler for helsesøster og jordmor i tett samarbeid med berørte organisasjoner.

Representantene peker på at 84 prosent av tilsatte i helse- og omsorgstjenestene er kvinner, og at i bl.a.

helsesøster- og jordmorutdanningene er kvinneandelen så høy som 99 prosent. Representantene mener det er grunn til å anta at det vil være lettere å rekruttere både kvinner og menn til helsesøster- og jordmoryrkene dersom det etableres kjønnsnøytrale yrkestitler. De mener at en større andel menn i disse yrkene vil fremme både likestilling og gi et større mangfold i tjenestene. For noen brukere, for eksempel i skolehelsetjenesten, kan det være lettere å snakke med en mann enn med en kvinne.

Jeg har forståelse for at dette temaet tas opp, men jeg ønsker ikke å gå inn i saken på det nåværende tidspunkt. Spørsmål rundt yrkestitler drøftes også i de aktuelle fagmiljøene/ organisasjonene, og jeg mener et eventuelt initiativ til å endre titler bør komme fra disse.